

Bogen er let læst og oplives yderligere af et stort og alsidigt illustrationsmateriale. Alligevel sidder man efter endt læsning tilbage med en fornemmelse af, at udbyttet af bogen har været begrænset. Udvalget er i og for sig godt nok, selv om et par af bidragene synes spinkle, det gælder J. Ferdinand Fengers og vel særlig Elisabeth Jerichau-Baumanns; her hjælper det heller ikke at lave en afsnitoverskrift som »Indtryk fra et harem« – det fortælles der ikke noget om, og det skal der heller ikke. Måske der er lovlige mange gentagelser og hist og her uvedkommende stof, som f.eks. om en nat i Venedig. Men den dybere forklaring ligger snarere deri, at forfatteren udelukkende har hentet sit stof i den trykte litteratur. Et mere umiddelbart og ureflekteret materiale måtte kunne findes i Rigsarkivets og Det kgl. Biblioteks utallige privatarkiver fra dette brevskrivningens gyldne århundrede. Værdien af at aftrykke den originale skiftende retskrivning kan diskuteres, i hvert fald må det ikke gøres så konsekvent, at selv fejl følger med (f.eks. angora for agora s. 216). Men i øvrigt er der gjort et meget omhyggeligt arbejde med teksterne (dog staves Thorlacius med c). Derimod er kommentaren ikke altid fyldig nok. Når det s. 93 nævnes som et faktum, at en dansk maler på vejen til Korinth blev myrdet af røvere, har læseren dog krav på at få nøjere besked. Et direkte savn er det, at en bog, som i så høj grad kredser omkring en bys topografi og i øvrigt er så fornemt illustreret, ikke bringer et eneste ordentligt kort til orientering for læseren.

Paul G. Ørberg

Marianne Zenius: *Genremaleri og virkelighed*. (Udgivet af Lokalhistorisk Afdeling nr. 6, 1976), 256 s., 96 ill.

Folkelivsforskeren Marianne Zenius leverer her et meget væsentligt bidrag til analysen af det nationalromantiske genremaleri inden for en problematik, som kun strejfs yderst sporadisk i kunsthistoriekrivningen. Det er folkelivsbilledernes historiske kildeværdi, deres muligheder og begrænsninger som etnologisk informationsmateriale, som her præciseres i detaljerede analyser af en række af de mest kendte værker inden for traditionen. Er undersøgelsens synsvinkel således ikke kunsthistorisk som sådan, har dens perspektiv og resultater imidlertid implikationer af kunsthistorisk art: der foreligger hermed et godt grundlag, som der kan bygges videre på i analyser af de ideologiske 'slør' af statisk-idylliserende karakter, som dette genremaleri spændte ud over den agrare virkelighed, som langt hen fortolkedes og indsnævredes ud fra en position præget af biedermeierkulturen.

I indledningsafsnittene definerer Zenius sin anvendelse af genremaleriets begreb, stiller dernæst spørgsmålet »hvorfor de malede bønder og fiskere« og vurderer her kortfattet, men præcist genremaleriets udvikling i forhold til bl.a. Høyens pædagogiske program; hvorefter der gives et kritisk omrids af genremaleriets hidtidige anvendelse som illustrations- og kildemateriale. Herpå følger bogens hovedafsnit om de tre malere, der frem for nogen fortegnede billedet af »folkelivet«: Vermehren, Exner og Dalsgård, der også

som uensartede eksempler repræsenterer »tre forskellige muligheder for at vurdere kunstnerens fortolkning af den virkelighed, han brugte som grundlag for sine genre- eller folkelivsbilleder« (s. 11).

Sammenfattende vurderer forfatteren herefter de tre malere som etnologisk kildemateriale.

Lars Dybdahl

Ole Pedersen Kollerød: *Min historie*. Udgivet af Else Margrethe Ransy. (Foreningen Danmarks Folkeminder, 1978). 324 s.

I 1840 blev morderen Ole Kollerød henrettet i København. Før henrettelsen nedskrev han sin livshistorie, hvoraf væsentlige dele blev udgivet for første gang allerede i 1841 og siden da jævnligt er blevet benyttet, dels fordi de giver et særdeles levende indtryk af almueliv på land og i by, dels fordi de imponerer ved den intelligens, de åbenbarer.

Erindringerne er nu udgivet i deres helhed og forsynet med Ole Kollerøds egne, naive tegninger. Teksten er gengivet bogstavret, således at dialektforskere også kan bruge den – i den udstrækning, der er behov for det (?), og i den grad man kan lide på lyd gengivelserne. Der er udførlige noter og et omfattende register; da udgaven imidlertid henvender sig til en meget bred kreds, ville en biografi af Kollerød med en indplacering af ham og hans sag i samtiden have været meget nyttig. Uden tvivl vil mange læsere føle sig ret usikre over for mange forhold. Bogen er nydelig trykt; i det hele en præsentabel udgave, der ville have glædet den meget selvcentrerede morder.

Vagn Dybdahl

Jens Engberg: *Til arbejdet! Liv eller død!* Louis Pio og arbejderbevægelsen. (Gyldendal, 1979). 396 sider, ill. 165 kr.

Den nye Pio-biografi har næsten alle den store klassiske biografies dyder, og næsten ingen af dens fejl – måske dog andre fejl. Her er fortalt et levnedsløb set på baggrund af og i sammenhæng med tidens samfund, personens handlinger og indflydelse bliver vurderet roligt og afbalanceret, og han bliver ikke placeret mere fremskudt i begivenhederne end rimeligt er. Kort sagt: det er ikke blevet en overvurdering af Pio – en overvurdering der jævnligt mødes i biografier, også fordi forfatterne derved dokumenterer berettigelsen i deres arbejde. Det er heller ikke blevet nogen helgenbiografi, der skjuler skyggesiderne i heltens liv.

Jens Engberg, professor i historie i Århus, har tidligere udgivet en bog 'Dansk guldalder eller oprøret i tugt-, rasp- og forbedringshuset', der satte uro blandt historikerne, så meget, at man glemte, han også havde skrevet grundlærde værker, hvis kvalitet alle godkendte. Med den nye bog vil han på ny skabe uro i fagkredse. Nu vil man netop blive mindet om, at han er en velskrivende og velfunderet historiker. Den brede læserkreds vil ikke tænke over dette. Den vil blot tage bogen til sig som et på en og samme tid spændende og oplysende værk.

Undertiden vil man mere sig lidt. Som når det beklages, at den fremadskridende kapitalisme i 1972 gjorde det nødvendigt at nedrive Pios fødehjem i Roskilde, eller når der tales om 'den officielle socialdemokratiske historieskrivning', som om en sådan fandtes.

De ydre data om Pios liv er velkend-